

MÁTHÉ Gáspár**A sakk és a hadtudomány analógiái****[1. dia]**

Diplomamunkám (1983 JATE) sakkprogram volt. Ezért abban az időszakban szokatlan módon számszerűsítenem kellett szeretett játékomat, a sakkot.

Egy fizikából vett analógia alapján („Van az anyag, létezik térben és időben tanította gyermekkoromban édesapám.”) sikerült elég pontos meghatározásokra jutnom a sakkjáték anyag, tér és idő definícióira.

[2. dia]

Anyag: Üres táblán a figurák által ellenőrzött mezők száma, és milyensége.

[3. dia]

Tér: A bábok által ellenőrzött mezők száma egy játszmaszituációban.

Ezt a számszerűsíthető értéket egyszerűen térértéknek nevezem.

(Diplomamunkám a magasabb térérték felé kereste a lépéseket! És azután ellenőrizte, hogy nem raktam-e ütésbe figurát, stb.)

Pl. Az alapállásban 20 a térérték száma (8x2 gyalogos,+ 2x2 huszár)

[4.-5. dia]

Idő: Összehasonlítás az alapállással

A tulajdonképpeni hasznos lépések száma.

[6. dia]

Részletesebben: Máthé Gáspár: *Az anyag és a tér és az idő a sakkjátékban!*

A bika fölállás

MSV füzetek (24)

Gyerekkorom óta kedvencem a történelem. A híres történelmi személyiségek életének leírása nagyon tanulságos

Itt szeretném megemlíteni, hogy édesapám már kiskoromban fölhívta a figyelmemet, hogy a történetírás hibás, mert a történelemtörténeteket a győztesek írják, ezért a vesztesek szinte mindig bűnözők, a győztesek pedig szentek. „Felejtsd el az ítéletet, és az emberi teljesítményeket figyeld. Akkor sokat tanulhatsz belőle.” – tanította édesapám.

[7. dia]

Egyszerű példa Néró esete, aki az államérdek védelmében, mint a Római Birodalom államvalásának főpapja egy megégettette, keresztre feszítette, oroszlánok elé dobatta az őskeresztyéneket, cserébe a hatalomra kerülő keresztény történetírók legenyhébb jelzője is reá, hogy anyagyilkos.

[8. dia]

A történelem nagy csatáinak leírását figyelve vettem észre, hogy mekkora hasonlóság van egy sakkparti és egy csata, illetve egy verseny és a háború között.

[9-10. dia]

A hadtudományban hatalmas jelentősége van az anyag–tér–idő hármasságának, azok egymás közötti kölcsönhatásának. A csataleírásokat olvasgatva felfigyeltem arra, hogy vannak gyors

fegyverek, gyorsan mozgatható egységek, míg ellentétben vannak nem mozgatható (erődök, várak, ágyuk) objektumok is.

Megfigyelhető a hadtudomány történetében, hogy tulajdonképpen egy időben lezajló sebességnövekedés zajlik le hosszú évszázadokon át a technikai fejlődésnek köszönhetően.

Gyalogos, lovas, lovaskocsis, páncélos, repülő, rakéta.

Ha most ezeket a gondolatokat áttesszük a sakktablára, akkor az rögtön látszik, hogy ott is vannak lassú és gyors figurák.

Sebesség szerint növekvő sorrendben: gyalogos, király, huszár, futár, bástya és vezér.

Hosszabban elemezve látható, hogy a sakkjáték megnyitási része elsősorban a gyalogok mozgásából áll, azok viszik a prímet.

A középjátékban főszerephez jutnak a huszárok (Huszárvándorlások!), míg a végjáték a harmadik lassú figuráról, a királyról, és vándorlásairól szól leggyakrabban.

[11. dia]

Nagyon fontos a sakkban és a hadművészetben is, hogy az újdonságokat valamint az újításokat helyesen értékeljük.

Pl. a második világháború elején a náci Németország hatalmas előnyre tett szert abból, hogy odafigyeltek a páncélosok szerepére. Guderían tábornok páncélosai verték le a franciákat, amikor áttörve a frontvonalat megindultak a védtelen Párizs ellen, útközben megtankolva egy benzinkútnál, vagy megfejve egy tehenet.

Hasonló a helyzet, amikor egy gyorsabb figura lekasabolja a lassabbakat a sakktablán!

Pl. a bástya a hetedik sori gyalogokat. Vagy a vezér végjátékbeli pusztításai.

[12. dia]

Érdekes analógia figyelhető meg a napi gyakorlás szükségességéről is!

A sakkozónak a napi kombinációfejtés olyan, mint a katonának a reggeli torna.

Ahol ez elmarad, ott megindul a hanyatlás.

Az El Alamein-nél győző Montgomery tábornok az eltunyult angol katonák rendberakását azal kezdte, hogy kötelezően előírta a heti egyszeri többórás menetgyakorlatokat, amiket viszont a németek szinte kiskoruktól csináltak a Hitlerjugend egyesületekben.

Az idősebb angol katonák tiltakoztak is az újítás ellen, de Monty személyével példát mutatott, és ő is ott gyalogolt a kiskatonák között.

A hadsereg fizikai erőnlétének javulásával aztán látványosan javult a harci szellem is. Az ép testben ép lélek jegyében.

[13. dia]

A következő fontosnak tartható analógia a sakkot és a hadművészetet a hit terén kapcsolhatja össze. Nehéz meghatározni, hogy mi a hit, de talán valami olyasmi, hogy bizalom az elvárás jövőbeli teljesülésére.

A sakkozók is és a katonák is babonások. (Nyerő toll, nem vesztő ing stb., a sakkozóknál, haláltól, golyótól óvó talizmán stb. a katonáknál.)

A vesztő tollra van egy humoros történetem:

A nyolcvanas évek végén hatalmas csata alakult ki a bajnoki címért a Honvéd és a Kecskeméti DUTÉP között. Nekem szinte minden évben Liptay László jutott. Félelmetes partikat vívtunk váltakozó sikerrel. Az egyik játszámra Budapesten került sor. Leültetnek, Liptay sehol. Benyúlok a bal zsebembe, riadtan nézek egy Sygnetta golyósíronra, mert két játszámát is vesztettem vele. Természetesen vissza a zsebbe. Elő egy másik tollat. Lipi sehol. Egyszer csak érkezik. Keresi a tollát. Valami isteni sugallatra, roppant előzékenyen átnyújtom neki a vesztő tollamat. Elfogadja, és a parti elején meg is ajándékoz egy tiszttel.

(A történethez annyit szeretnék hozzáfűzni, hogy minden évben dr. Liptay volt az ellenfelem, és félelmetesen magas színvonalú játszámait láttam. A duplapontos mérkőzés miatt csapatér-

dekből egy Lipi játszma nálam három – négy hét fölkészülésbe, fizikai kondíciójavításba került. Az eredmény mögött tehát itt is munka volt.)

A vereségben hívő emberből sem jó katona, sem jó sakkozó nem lesz. Soha nem szabad úgy leülni a sakkasztalhoz, hogy jobb az ellenfél, mert az már fél vereség.

Polgár Jutka mondta egyszer nekem, hogy Kaszparovval játszani, az valami teljesen más dolog. Lékó egyszer azt nyilatkozta, hogy Kaszparov ellen már a kézfogásnál el lehet veszíteni egy játszmát. Egyikük sem részletezte, hogy mire is gondolnak pontosan.

Fogadjuk el, hogy a sakkozók egyszerűen érzékenyebb emberek.

[14. dia]

„Az olyan tábornokok (sakkozók) akik elcsüggednek, amikor a dolgok nem mennek jól, akikből hiányzik a lendület, hogy véghezvigyék a dolgokat, és az elszántság, a robusztus lelki alkattal, a bátorság, hogy maradéktalanul keresztülvigyék tervüket – alkalmatlanok. Ezek valójában rosszabbak, mint a kevésbé tehetségesek, mivel veszélyesek – a megingás vagy habozás minden jele azonnal visszahat az alárendeltekre is, amitől az ügy sikere forog kockán. Egy ütközet (sakkparti) sem veszett el addig, amíg a parancsnokló tábornok azt nem gondolja, hogy elveszett.”

(Montgomery tábornagy emlékirataiból)

[15. dia]

„A Te hited szerint adatik néked” – tanította Jézus! Lehet, hogy igaza volt?

[16. dia]

Nagyon fontos eleme a katona jellemének a bátorság. Természetesen ezt a tulajdonságot nem nélkülözhetik a sakkozók sem. Sokszor csak anyagi áldozattal jutunk előre a partiban, illetve a csatában is.

[17. dia]

A katonának és a sakkozónak is nagyon fontos önmagunk illetve a világ minél jobb megismerése. Az ebben való folyamatos fejlődés. A természet titkainak mélyebb megismerése hihetetlenül fontos! Többször döntött el csatákat a nagyobb tudás. Pl.: a közelgő teljes napfogyatkozás előre tudása mekkora hatalmat adhatott régen a papoknak.

Cézár katonái, amikor Antonius emberei bekerítették őket a Balkánon, akkor megmutatták az ellenségnek (Antonius katonáinak), hogy milyen fák gyökereiből csinálnak lisztet. Megszabadultak, mert a kiéheztetés nem volt többé kivitelezhető.

Vagy a Normandiai partraszállásnál — a második világháborúban — lényegesnek mutatkozott a Hold megfelelő fázisa, és az ahhoz kapcsolódó dagályhullám is az előzetes tervezésnél, de a meteorológusok jelentése is lényeges szempontot játszott.

[18. dia]

Egyformán fontos mind a hadművészetben, mind a királyos játékokban a tervekészítés. A terv jósága, vagy rosszasága lényeges eleme egy tábornok illetve a sakkmeister eredményességének. Az is látszik, hogy a hadvezérség alapjait a katonai iskolákon a legegyszerűbben a királyos játék segítségével sajátíthatjuk el. A katonai terepasztalok sakktáblának, a rajta elhelyezkedő objektumok pedig báboknak tűnhetnek egy tábornok szemében.

[19. dia]

A sakkjátékban is van frontvonal ugyanúgy, mint egy csatában. Az alapállásban a frontvonal a tábla közepén húzódik. A sakkban is ismert az áttörés, vonalnyitás esete.

Mindkét oldalon nagyon lényeges a meglepetés ereje, illetve az arra való villámgyors reakció.

Hannibál hadjárata az Alpokon át, ahonnan nem várták, Guderian páncélosai, vagy az atombomba lényegesen meglepték az ellenfelet.

Ugyanúgy, ahogy egy szokatlan felvonulási terv vagy váratlan újítás a királyos játékban. Legendás történet a Marschall-ellenes első bevetése az akkori világbajnok, Capablanca ellen, amikor az amerikai nagymester hosszú évekig várakozott arra, hogy a később róla elnevezett elleneselt a világbajnoknak föltállhassa.

[20. dia]

Teljes hasonlóság figyelhető meg az információk, dezinformációk titkosításának illetve kiadásának dolgaiban, a sakkban, a hadseregben továbbá az üzleti életben. A világtörténelemben végighúzódik a kémek, árulók folyamatos színrelépése. Az információk titkosítása (pl. a német Enigma gép szereplése a második világháborúban, vagy a fontos hír küldése futárokkal, postagalambokkal stb.)

[21. dia]

Egy sakkozó, vagy tábornok értékelése máshogyan zajlik harcmentes időszakban illetve egy háború alatt. Harcmentes időszakban az előrelépéshez fontos a kapcsolatépítés, önmenedzselés. Háború alatt nagyon gyorsan kiszelektálódnak a nem megfelelő emberek, és csak egyetlen értékmérő marad, a harctéri siker.

[22. dia]

Érdekes analógia figyelhető meg az üzleti élet, a sakk és a hadművészet között.

Montgomery könyve: *Montgomery tábornagy emlékiratai*, Kaszparov könyve: *Hogyan utánozza az élet a sakkot?* teljesen hasonló alapelveket hirdetnek.

Parti – Csata – Üzleti tárgyalás, Verseny – Háború – Konkurenciaharc, stb. átírást kell csak alkalmazni.

[23. dia]

Mind a katonának, mind a sakkozónak lényeges a sikerhez az egészség. Fontos a napi rendszeres testmozgás. Saját pályafutásomat tekintve az első reggeli tornák a seregben nagyon keletlenül érintettek. A katonaság végére azonban olyan kondícióm lett, hogy magam is meglepődtem tőle. Az azt követő mesterversenyen aztán alig maradtam le a mesteri normáról, ami egyértelműen bizonyította számomra a fizikai kondíció fontosságát a szellemi teljesítményhez.

A hadgyakorlatok alatt egy csata legkényesebb szituációit nagyon be kell sulykolni.

Évekkel ezelőtt egy játszma legkényesebb szituációja az időzavar volt, amikor 1–2 perc alatt kellett több lépést tenni. Általában nagyon sok parti ilyenkor horrorisztikus külsőt öltött. A kényes elemek gyakorlása miatt kellett Lékó Petinek nagyon sok 2 perces játszmát váltania megfelelő ellenfelekkel. Időzavaros elnézésével nem találkoztam.

[24. dia, képek-1]

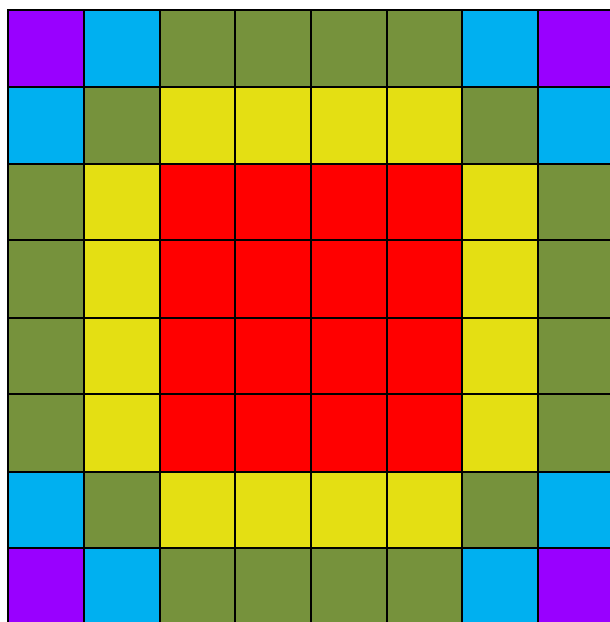
A következő képgaléria bemutat néhány híres embert, akik szerették a királyos játékot.

Kádár János, (A MSSZ elnöke is volt!) Titó, Che Guevara, II. János Pál pápa, Einstein, és most figyeljenek:

Egy kép következik 1909, Bécs datálással:

Hitler – Lenin sakkparti! — gondolták volna?

Máthé Gáspár

Huszár aktivitása üres táblán

